

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 1. De definitione Iuramenti,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

LIBER TERTIVS, ET TOTIVS OPERIS DECIMVS-OCTAVVS.

DE SPECIALI RATIONE IUDICANDI DE PECCATIS, RESPECTU HABITO AD SECUNDUM DECALOGI PRÆCEPTUM.

PRÆFATIO.

SECUNDUM Decalogi præceptum traditur Exodi 20. cap. his verbis: Non assumes nomen Dei tui in vanum: nec enim infontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Dei sui frustra. Item Deut. 5. his non multum diuersis. Non usurpabis nomen Dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vanâ nomen eius assumpserit. Illi autem, sicut & primo præcepto, additur pœnæ comminatio, propter propensionem hominum ad illius transgressionem ex frequentia iurandi: vt D. Thomas notat prima secundæ quæst. 100. art. 7. ad 4. Etenim pœnæ sunt præcipue necessariæ, propter eos qui proni sunt ad malum. Itaque ad frændam humanam licentiam: non modo in futuro, sed etiam in præsentî sæculo, talis transgressio punitur à Deo; prout patet ex cap. 17. Ezechielis, verbis illis. Viuo ego, quoniam iuramentum quod spreuit, & fœdus quod præuaricatus est, ponam in caput eius.

Quod vero nobis per idipsum commendatur est externus Dei cultus, consistens in verbis: sicut per primum præceptum commendatur cultus internus, & per tertium, cultus externus consistens in opere. Ad hoc nimirum vt colamus Deum animo, verbo, & opere. Et quamuis negandum non sit principaliter per illud prohiberi iuramenta perperam facta: nihilominus tamen Diuo Antonino in 1. par. tit. 14. cap. 4. §. 3. absolute assentiri possumus, dicenti prohibita esse in illo omnem inordinatam diuini nominis usurpationem; cum conueniat omni tali, frustra, seu sine debito fine esse: aut rem esse vanam. Quapropter ad tradendam rationem iudicandi de peccatis in ordine ad idem præceptum, per explicationem eorum quæ ad ipsum spectant, dicendum nobis est non tantum de iuramento, & periurio, sed etiam, tum de affine eis adiuratione, tum de laude Dei, tum demum de voto, votique transgressione: addito tractatu de Religiosorum statu.

TRACTATVS I.

De iuramento & periurio.

DE iuramento & periurio agitur in iure Canonico, 22. quæstione 1. 2. 4. & 5. & in Decretalibus ac Clement. tit. De iurciurando. Tractant vero eandem materiam cum D. Thomas interpretes ipsius 2. 2. quæst. 89. & 98. Somma lib. 8. De iustitia & iure quæst. 1. & 2. Couar. ad cap. Quamuis pactum De pactis in 6. Nauar. in Enchir. cap. 12. & Summularii in verbo Iuramentum, & in verbo Periurium: quibus accesserunt aliquot ex nostris: Azor prima parte Moral. institut. lib. 11. Gregor. à Valentia secunda secundæ disput. 6. quæst. 7. Suarez De religione tomo 2. tract. 5. Leon. Lessius De iustitia & iure lib. 2. cap. 42. & Thomas Sanchez in opere Morali lib. 3. per totum. De iuramento autem hæc occurrunt explananda. Primum, ipsius definitio. Secundum, conditiones quas requirit vt sit licitum. Tertium, multiplex diuisio illius. Quartum, difficultates quædam speciales de iuramento promissorio. Periurium vero considerandum est primo, generaliter. Secundo, specialiter periurium assertorium. Tertio, periurium promissorium. Quibus de iuramento comminatorio, ac de iudiciali addenda sunt aliqua particularia.

CAPVT I.

De definitione iuramenti.

SVMMARIVM.

- 1 Iuramentum vn de dictum, & que sit illius definitio.
- 2 Formule verborum, de quibus an sint iuramenta, iudicandum est ex intentione eas proferentis.
- 3 Finis cuius gratia est iuramentum.
- 4 Inuocatio tacita diuini nominis sufficere potest ad iuramentum.
- 5 Profectos, sane, vere, in veritate, & similia, non sunt de se iuramenta.
- 6 Nec item, si dicatur: In fide mea, aut, In fide boni viri.
- 7 Quando sit iuramentum dicere Per meam fidem.
- 8 Quando sit, dicere In mea conscientia.
- 9 Quando non sit dicere Per Deum.
- 10 Ad iuramentum non est necessarius tactus Evangeliorum, aut alterius rei sacre, etsi vtilis sit.

IVRAMENTVM seu iurandum, ex eo nomen habet quod sit quasi pro iure introductum: vt id quod sub inuocatione diuini testimonii dicitur, pro vero habeatur: prout recte declarat D. Thomas in cit. quæst. 89. art. 1. & post ipsum Sorus initio citatæ quæst. 1. quibus consentit Couar. ad memoratum cap. Quamuis pactum, in initio, numero 2. qui in præcedenti nu. 1. notat, definitiones varias excogitatas esse ad iuramenti naturâ aperiendam: verû loco omnîi potest esse illa, quâ Nauar. attingit in Enchir. c. 12. n. 1. vt sit affirmatio vel negatio, attestatio Dei, tanquam veritatis infallibilis, expresse vel tacite firmata.

Dicitur autem affirmatio vel negatio: quia non nunquam affirmâdo, non nunquam vero negando, Deus ad-

Nu. 1.

ducitur in testem. Dicitur (attestatione Dei) id est, inuocatione Dei in testem, iuxta illud posterioris ad Corin. c. 2. Testem inuoco Deum in animam meam. Nam nisi Deus in testimonium inuocetur, iuramentum non est.

2. Vnde qui dicunt, Deus scit, Testis est mihi Deus, Coram Deo loquor, alijque huiusmodi formulæ videntur, non sunt dicendi iurare: si quidē talia profertur nō inuocatiue, sed enunciativē; seu volentes non quidem inuocato Deo in testem confirmare prolata à se: sed ea ad diuinum iudicium remittere, vbi omnia plana sunt & aperta. Alioqui si verba eiusmodi inuocatiue dicantur ad cōfirmandum id quod asseritur, nō est dubium quin contineant iuramentum: vt recte notarunt Caiet. 2. 2. *quest. 89. art. 1. ad 3.* Sotus in *cit. quest. 1. art. 1. paulo antefinem*: Nauar. in memorato. *cap. 12. num. 2.* & alij, quorum Sanchez meminit in opere *Morali lib. 3. c. 2. n. 20.* Ratioque est, quia in hac materia magis attendenda est intentio, quam verba: quæ licet in foro exteriori ponderentur: in conscientia tamen, & coram Deo, non sunt iuramentum nisi intentio indicat iurandi, vt notatum est à Gratiano 22. q. 5. cap. Qui peierare. Et confirmatur, tum ex c. 1. De iureiur. in 6. tum per illud, quod in cap. Humanæ aures eadem *quest. quinta* dicitur in hac sententiam: quod non debeat intentio verbis deferri sed verba intentioni: tum demum hac ratione, quia non potest quis vere, formaliter iurare, sicut nec formaliter Deum inuocare: aut vllam aliam actionem vere moralem facere, sine intentione expressa vel tacita eam faciendi: cum actio facta omnino præter intentionem, non libera sed naturalis censetur.

3. Additur in definitione (tanquam veritatis infallibilis) vt indicetur iuramenti finis, qui est veritatis confirmatio, ex Apostolo ad Hebr. 6. vers. 16. & ex cap. Et si Christus, De iure iurando. Etenim plerumque ea quæ ab homine proponuntur talia sunt, vt ipse nequeat veritatem eorum ostendere ratione: & cum per peccatum originale in malum illud incurrit, vt ei simpliciter dicenti nō facile credatur: quia ex Psal. 115. Omnis homo mendax (intelligit natura sua) sit, vt si is velit haberi sibi fidem, debeat recurre ad auctoritatem & testimonium alicuius, qui omnino verax sit; vt est solus Deus: vel ad testimonium eorum, in quibus diuina maiestas & infallibilis veritas ipsius refulcet: cuiusmodi censetur fides Catholica, & Evangelia, in quibus talis veritas continetur: itemque Beati regnantes in cælo, qui eidem veritati adhererunt, & eam aliis prædicauerunt. Vide D. Thomam in memorata *quest. 89. art. 6.*

4. Postremo loco in definitione ponitur, *expresse vel tacite firmata*, ad significandum inuocationem diuini nominis in testimonium, posse fieri non modo expresse & aperte, vt cum dicitur Testem inuoco Deum, Testor Deum: verum etiam tacite; vt cum dicitur Viuit Deus, seu Per Deum. Nec enim necesse est vt verbum, *iuro*, apponatur: vt post Panorm. ad *cit. cap. Et si Christus*, notat Sylu. in verb. Iuramentum 1. q. 1. in principio. Imo (quidquid aliqui contradixerint) Couar. ad *cap. Quamuis pactum* 1. par. in initio n. 4. existimat cū multis alijs (quos ipse commemorat, & quibus assentitur Azor in 1. par. *Moral. instit. lib. 11. c. 2. q. 4.*) verba non esse necessaria ad iuramentum: ita vt absque vlla verborum prolata, Deus nonnunquam censetur in testem adduci: vt cum mutus (qui potest iurando obligare se alteri) aut etiam alius rogatus aut iussus tangere manu crucem aut Euangeliorum volumen, tangit intendens annuensque se iurare. Quæ vero in contrarium obijci possunt idem Couar. in *seq. n. 5.* sufficere soluit, & post eum Azor loc. cit. Videri quoque potest Suar. in *tract. De relig. lib. 1. c. 11.* Et aduertendum est quod et si respectu hominum consummatio iuramenti requiritur signum externum: nihilominus in ordine ad Deum, posse absque eo in mente consummari, saltem promissorium, petinē ac votum: prout bene notat Suarez lib. 1. *cap. 1. num. 4.* citati tractatus.

5. Ceterum eidem definitioni congruenter, multa pro praxi statui possunt. Ac 1. non esse iuramentum, si dicatur: profecto, sane, certe, vere, aliudve simile: nec item si dicatur In veritate ita est: quandoquidem per id nec tacite, nec expresse Deus in testem aduocatur: cum et si Deus veritas sit, nō omnis tamen veritas est Deus: sed illa duntaxat quæ infallibilis est. Quæ doctrina est Caietani ad *citatum art. 6. & Syluestri in verbo Iuramentum primo, q. 3. & communis.*

Quamquam concedendum est oppositum accidere, si is qui tali formula verborum vitur, intendat iurare, Deumque ipsum (qui est summa veritas) asseueratione ea in testem adducere: ex Caiet. ibidem in fine. Cui adde obiter eandem, tum alias asseuerandi formulas rationem habere iuramenti apud homines eos, apud quos in more positum est, vt illæ accipiantur tanquam vim habentes iurandi: quod Azor etiam notat in *preced. quest. 1. itemque citatis Suarezio & Greg. à Valen. Thomas Sanchez in opere morali lib. 3. cap. 2. num. 1.* Ex quo in fine sequentis num. 7. adde eum qui talia verba erroneè putat esse verum iuramentum, & profert ea cum intentione iurandi, etiam detecto errore, manere obligatum coram Deo; in illa intentione, non addito aliquo excludente necessaria ad iuramentum, censetur virtute inclusisse ea ipsa necessaria. Nec obstat, formulam verborum qua vitur non indicare iuramentum: quoniam verba impertinentia sunt, in ordine ad obligationem iuramenti coram Deo.

6. Statui secundo potest, non esse iuramentum, si dicatur, In fide mea: quia sub ea forma, Deus nec tacite nec expresse in testem vocatur, vt habet Sotus in 8. De iust. & iure *quest. 1. art. 1. paulo post 4. conclus.* Et cōfirmatur: quia talia verba efficiunt solummodo hunc sensum. Ita id faciam, ac sum ego fidelis in promissis, vt loco cit. bene exponit Caiet. Idemque est si dicatur. In fide ingenii viri, vel In bona fide, secundum eosdem auctores. Imo (addit Sotus) idem forsitan est, si dicatur. In fide boni Christiani, aut In fide boni Religiosi: quia id videtur esse affirmationem vel negationem suam non aliter confirmare, quam per fidem humanam, quam bonus Christianus vel Religiosus in dictis & promissis suis, adhibere seruireque debet: secus vero foret, si diceretur Per fidem Christiani: quia tunc Catholica fides in testimonium citaretur, ex Couar. loco cit. § 2. num. 2.

7. Statui tertio potest, quod docent Caiet. & Couar. in *istis* locis, & Nauar. in *Enchir. c. 12. nu. 2. versu 4.* non esse iuramentum si quis dicat Per meam fidem, nisi habeat intentionem expressam iurandi (quæ si adest iuratur, siue hoc, siue aliis iam dictis, aut post dicendis modis, eadem intentio exprimitur, vt idem auctores asserunt) aut aliquid addat, quod indicet fidem diuinam: vt dicendo Per fidem qua credo in Deum: nisi enim tales circumstantiæ adsint, fides tantum humana censetur in testem adduci: adeo vt dicens Per meam fidem, non sit iudicandus ea verborum formula Deum in testem adducere, sed tantummodo se ipsum, quantum est fide dignus. Istud pluribus tractat Suarez in eodem lib. 1. *cap. 13. num. 9.* & aliquot sequentibus.

8. Statui quarto potest, quod non sit putandus iurare qui dixerit In mea conscientia ita est: quod loco cit. expressit Sotus: rationem addens; quia eorum verborum sensus est; Idcirco, quod sentio. Quod vero ipse addit iuramentum esse, si quis dicat. Per meam conscientiam ita est: non videtur simpliciter verum: sicut nec si diceret Per meam vitam, aut Per meam animam: nam, vt habet Nauar. in *Enchir. c. 12. nu. 4. versu 3.* non adducitur Deus in testem cum iuratur per creaturam absque intentione expressa vel tacita adducendi eam per respectum ad Deum in testem infallibilem veritatis, sed solummodo in testem: quod verba nō proferantur sicte, sed ex animo; atque testem talem, qualis ipsa est in se absolute. Quamquam non videtur negandum quin sit iuramentum execratorium, si ex intentione dicentis, verba eiusmodi sint execratoria: nempe dicta hoc sensu: Ita agat Deus cum mea conscientia, aut cum mea vita, vel anima mea, vt dignum est, si mentior aut fallo. Cuiusmodi execratio rationem habet iuramenti: quia nō fit per creaturam quomodocumque, sed prout in ea relucet diuina iustitia. Ad istud faciunt quæ in eod. *cap. num. 21.* & aliquot sequentibus habet Suarez.

9. Statui quinto potest cum Angelo verbo Per iurium in principio: dicentes Per Deum cōmuni modo loquendi non iurare, cum non habeant intentionem iurandi, neque id ad-

dientes illud accipiant pro iuramento, tanquam minime prolatum inuocatiue, prout ad ipsum iuramentum exigitur: neque obstat quod proferant, expressa verba iurandi: quia iuramentum nequit vere esse nullam interueniente intentione iurandi, vt ostensum est num. 2. in expositione secundæ particulæ definitionis.

10. Statur potest ad extremum (vt pleraque alia omittam quæ commodius in sequentibus annotabuntur, & de quibus videri potest Sanchez in cit. cap. 2. ad rationem iuramenti minime pertinere, vt fiat tactis Euangelis, aliisve diuinis Scripturis, aut aliæ sacra. Nam tradita iuramenti definitio ostendit ad illius intrinsecam rationem spectantantur, quod Deus in testem vocetur. Eam esse communem sententiam ex Alciato referens Couarr. ad cap. Quamuis pactum par. 1. §. 1. num. 1. addit nihilominus esse nonnunquam tutius ad hominum terrorem, vt eum tali solemnitate iuramentum interponatur: quia sic cautius ipsum seruabitur: eo præsertim nomine, quod tunc grauius peritium committatur, ex D. Thoma 2. 2. quæst. 98. art. 3. ad 2. quam si absque solemnitate præstitum esset iuramentum; tum propter scandalum, tum propter maiorem deliberationem.

CAPVT II.

De conditionibus quas iuramentum requirit vt sit licitum.

SVMARIA.

- 11 Refutatio erroris, quod sit illicitum iurare.
- 12 Quo sensu iuramentum prohibeatur Matth. 5.
- 13 Aliquando illicitum est non iurare.
- 14 Qui non admittantur ad iuramentum.
- 15 Tres conditiones requisite, vt iuramentum sit licitum.
- 16 Quando ea deficiant.
- 17 Casus in quibus non licet Clericis iurare.
- 18 Quartæ conditio vt iuramentum fiat per verum Deum.
- 19 Iuramentum per falsos Deos factum, est peccatum grauisimum.
- 20 Quod tamen non obstat quin virgine necessitate possit iuramentum exigi ab infidelibus.
- 21 Obiecto in contrarium cum solutione.
- 22 Quomodo sit aut non sit licitum iurare per creaturam.
- 23 Quatuor modi quibus potest quis iurare per creaturam.
- 24 Duo modi quibus iurans per creaturam censetur per Deum iurare.

11. **N**ON QUAM licitum esse iurare, error est quem merito damnari in bulla Martini quinti (quæ habetur in fine Concilij Constantiensis) patet: quia Deus ipse iurat, iuxta illud Psal. 109. Iurauit Dominus & non pœnitabit eum: & illud Luc. 2. Iurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum. Iurat etiam Sancti iuxta illud Psal. 118. Iurauit & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Quod & confirmatur exemplis, quæ in veteri quidem Testamento frequentia sunt, vt de Abrahamo Genes. 21. sub finem: de Iacob Genes. 31. vers. 53. De Moysè Exod. 2. vers. 21. & de Dauide 2. Regum. 3. vers. 35. & c. 19. vers. 7. In nouo Testamento autem de D. Paulo cum ait ad Rom. 1. Testis est mihi Deus] & in posteriori ad Corin. c. 1. Testem inuoco Deum] & ad Galat. 1. Ecce coram Deo, quia non mentior.] Patet quoque; idem ex eo quod iurare seruatis conditionibus iis, de quibus hic dicere institutum, actus sit virtutis; nempe religionis, vt post D. Thomam 2. 2. quæst. 89. art. 4. annotant Sotus lib. 8. De iustit. & iure quæst. 1. art. 4. Nauar. in Enchir. 12. n. 2. Gregor. à Valent. 2. 2. disp. 6. quæst. 7. puncto 3. aliue recentior. & inter eos late Suarez De religione tract. 5. lib. 1. c. 4.

Ad quod confirmandum induci potest illud Deut. 6. Dominum Deum tuum timebis, & illi soli seruius, ac per nomen illius iurabis. Et hæc ratio addi potest: quia is qui iurat, Deum aduocat tanquam testem infallibilem; vn de iurando ei honorem impendit, ipso minime indignum: vt pote qui continet tacitam fidei professionem, quod ipse sit prima veritas, neq; fallere aut falli possit: adeo vt merito dictum sit in Psal. 62. Laudabuntur omnes qui iurant in eo, id est per eum: Nec vero vlatenus dicendum esse, quod in noua lege iuramentum sit illicitum: ostenditur ex

instituto in cap. Etsi Christus, De iureiurando: latiusque tractant Gregorius à Valent. loco cit. & Suarez in præcedi. cap. 2. ac ante eos Couarr. ad cap. Quamuis pactum, par. 1. §. 6. vbi num. 2. varias adfert interpretationes verborum Domini apud D. Matthæum cap. 5. quæ in contrarium citari posse videntur. Dico autem vobis non iurare omnino, neque per cælum; neque per terram: &c.] ac paulo post: Sit autem sermo vester est, est, non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

Sufficit autem nobis illa, quam recentioribus probari video: vt illis verbis Dominus corrigat errores Pharisæorum, existimantium iuramentum per creaturas non obligare; prout patet ex verbis eiusdem Domini Matth. 23. Vobis duces cæcorum, qui dicitis. Quicumque iurauerit per templum; nihil est.] Ad eum igitur reprehendendum ac reprobandum, docet non iurare omnino, hoc est, non iurare quodcumque iuramentum, prout habet D. Iacobus in sua epist. cap. 5. seu non modo per Deum, sed nec per creaturam iurare, nisi forte necessitas, qua non habet legem, compellat: vt aliquando contingere potest ob imbecillitatem humanam: quando quidem homines per originale peccatum eius conditionis effecti sunt, vt in rebus occultis, fides eis non facile adhibeatur: adeo vt ad persuasionem illarum opus sit iuramento, seu inuocatione infallibilis veritatis. Id quod notatum à D. Thoma 2. 2. quæst. 89. art. 2. habetur ex cap. Etsi Christus, De iureiurando.

Cui interpretationi fauet, quod iuramentum etsi de genere bonorum sit, vt patet ex antedictis; non est tamen de genere eorum quæ sunt frequentanda sicut ieiunium, oratio, & elemosina: sed eorum quæ solum posita necessitate, in vfu esse debent: sicut sumere medicamentum, occidere hominem, capere alienum &c. Ratio autem est, quia ad reuerentiam Deo debitam pertinet, vt is (cum tantus sit) non adducatur in testem nisi necessitas exigat, idque in negotio non leuis momenti: in quo cum non possumus aliter fidem facere, recurramus, sicut in aliis angustiis, ad opem diuinam. Cum autem locus fieri, id est, iurari temere, soleat in cõmuni sermone: id corrigendo Dominus ipse subiungit, Sit autem sermo vester est, est, non, non; commendans nobis simplicitatem in loquendo: vt cum res ita habet prout proponitur, simpliciter dicatur ita est: cum vero secus se habet, simpliciter negetur; quia quod abundantius est, à malo est, id est, à diabolo, vt ibidem interpretatur D. Chrysostr. & Theophylactus (quos loco citato refert Couarr.) & sequitur magister meus P. Ioann. Maldonatus in suis commentariis: vt sensus sit, consuetudinem in cõmuni sermone sine necessitate temereque iurandi, cum simplex affirmatio vel negatio sufficit, non à Deo, sed à diabolo introductam esse: vt pote quæ ordinatur in perniciem animæ, & in detrimentum rerum ad corpus necessarium, iuxta illud Ecclesiastici 23. Vir multum iurans adimplebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.] Id quod à Concionatoribus inculcandum est, & viribus omnibus incumbendum exterminatiõni illius prauæ cõsuetudinis; prout suo tempore incubuit D. Chrysostr. homilia 4. & sex sequentibus ad populum Antiochenum.

Imo vero per præceptum affirmatiuum contentum in negatiuo quod hic datur de non iurando in vanum; tenetur aliquando iurare, seruatis interea conditionibus necessariis: ita vt nolle id facere peccatum sit. Id quod contingit, vt notat Couarr. ad cap. Quamuis pactum, par. 1. §. 6. nu. 3. cum potestas publica à cine iuramentum exigat ad detegenda, coercendaque crimina, quæ vergunt in reipub. perniciem. Item cum quis requisitus est iurare ad confirmationem testimonij, quod tenetur dicere ad liberandum innocentem à damno, aut pro magno reipub. commodo, sicut colligitur ex cap. Intimaui. De testibus, & ex iis quæ traduntur à D. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1.

Non est tamen negandum, merito fieri (de quo Sotus 8. De iust. & iure quæst. 1. art. vlt.) vt aliqui ad iuramentum non admittantur. Ac primo pueri quidem non admittantur ad iuramentum ante annum 14. ex cap. Paruuli & seq. 22. quæst. 5. etiam si tanquam habentes vsum rationis, perinde peccent male iurando, ac maiores natu, ex c. 1.

12.

13.

14.